

סיכום פס"ד רכישת אשקוביות:

התובעת, אגודה שיתופית של ישוב, ערכה הגרלת אשקוביות (בית בבנייה קלה) עקב ביקוש רב. שלוש אשקוביות הועמדו להגרלה, אחת של התובעת, שמחירה היה 130,000 ₪, ועוד שתיים של החטיבה להתיישבות, שעלו 114,000 ₪. הוחלט ע"י התובעת שהזוכים באשקוביות הזולות ישלמו לה את ההפרש בין המחירים (16,000 ש"ח).

אחר ההגרלה נמסרה הודעה לזוכה, הנתבע, בדבר הזכייה ואופן התשלום הנ"ל. הנתבע העביר לאחר כחודש את התשלום לחטיבה, אך סירב להעביר את התשלום לאגודה. על כן נתבע ע"י האגודה בבית הדין ארץ חמדה גזית והוא פנה לקליניקה למשפט עברי לקבלת סיוע הלכתי ומשפטי.

טענת התובעת:

לדברי התובעת, חובת תשלום ההפרש בהינתן זכייה בהגרלה היתה מפורסמת לרבים, ובפרט למשתתפי ההגרלה, ואילו הייתה יודעת שהנתבעת לא ישלם, לא הייתה נותנת לו להשתתף בהגרלה, על כן היא תובעת את ההפרש הנ"ל.

טענת הנתבע:

חובת תשלום ההפרש לא הייתה ידועה, לא נכתבה ולא נאמרה, ונדעה רק בעת הודעת הזכייה. הייתה רק אמירה מעורפלת שהאגודה "תנסה להשוות בין המחירים". בנוסף המשפחה שזכתה באשקובית של האגודה שילמה לה פחות ממה ששילם הנתבע לחטיבה. וכן לא נעשה שום הסכם ביניהם בדבר תשלום ההפרש.

מעבר לכך, הנתבע פנה לחטיבה, טרם החתימה על החוזה עימה, בדבר התשלום לאגודה, והחטיבה השיבה שאין עליו חובה לשלם ובקשת האגודה אינה חוקית. זאת מאחר והתובעת אינה בעלים של האשקובית ולא העניקה לו שירות כלשהו בדבר האשקובית עצמה, אלא רק בדבר ההגרלה. הנתבע טוען גם כי אין מקום לדרישת תשלום זה כמיסים לפי התקנון של האגודה.

טענה מרכזית של הנתבע היא כי על האגודה, כרשות מוניציפאלית, לפעול בהתאם למשפט המנהלי החל על גופים מסוג זה. ולכן היא לא יכולה להטיל מס על האזרח אלא בהתקיימות מצטברת של שני תנאים; א. התקיימות זיקה ישירה בין הצורך במס לתכליתו. 2. הסכום שנגבה ישמש לתכלית שלשמה נגבה המס ולא להעשרת קופת הרשות. בתגובה לשאלה בדיון בדבר תכלית המיסוי השיבה התובעת ש"הישוב צריך לדאוג להכנסות שלו, זה לא משנה לאן זה ילך", ובכך העידה על עצמה שאינה עומדת בתנאים אלה. מעבר לכך, מיסוי לא אחיד מהווה אפליה.

לטענת הנתבע, לפי ההלכה החלטה על הליך זה הייתה צריכה להתקיים בנוכחות כל חברי הועד ולהיות מאושרת ע"י רב הישוב (אדם חשוב), דבר שלא הוכח שנעשה. ובנוסף, לפי הרמב"ם, אסור לאדם להפיק תועלת כלכלית מנכס שאינו שלו (ה' שכירות פ"א, ו'; "כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו").

תגובת התובעת:

התובע ידע לגבי התשלום, לפחות מהזכייה ועד ביצוע העסקה, ולא טען אחרת או התנגד בזמן זה. ואף לא התכחש כשנשאל על כך. וכן לאחר העסקה טען בשיחת טלפון כי "הבטחתי לשלם, לא הבטחתי לקיים".

לאגודה הרשות לאשר מכירת נכסי חטיבה, והתשלום הוא על הסכמתה זו.

לגבי המיסים, לפי ס' 68 לתקנון האגודה, היא יכולה לדרוש מיסים והיטלים הדרושים לשם עסקיה והיא זו שקובעת אותם. וכן שלפי ס' 69 יכול הועד להתקין מיסים שונים על חברים שונים. ולכן הנ"ל ברשות האגודה. בנוסף, המשפחה ששילמה פחות על אשקובית של האגודה, היא עקב בקשה מיוחדת ובהתחשב בצרכי המשפחה.

לגבי חוסר סמכות, במידה ואכן ישנו, על כל המכירה להתבטל, ולהתקיים מחדש. בנוסף בהתייעצות עם עו"ד וכן עם החטיבה טרם ההחלטה להשוות מחירים, אושר שבסמכותה של האגודה לנהוג כך.

תגובת הנתבע:

אכן הוא לא מחה על דרישת התשלום, אך אין בכך משום לחיבו, שכן לתובעת לא הייתה כלל סמכות לחייבו מלכתחילה בתשלום זה, ולכן אין משקל לאי המחאה. בנוסף, אחר בירור עם החטיבה, הוא הבהיר לאגודה שאין בכוונתו לשלם.

לא ניתן נימוק להיטל האי שווינוי שמבקשת האגודה להשית עליו, מלבד הרצון לדאוג להכנסות היישוב.

הדין:

סמכות האגודה לגבות תשלום להסכמתה

אחר בירור של ביי"ד עם היועמ"ש של החטיבה, התברר כי לאגודה סמכות לגבות תשלום על האשקובית, רק אם השקיעה משאבים בטיפול ובאחזקתה, אם לא כן, אין לה סמכות לגבות סכום נוסף, מעבר לסכום שמועבר לחטיבה, אלא אם כן יש בתקנון שלה הוראה ספציפית לעניין זה. לפיכך קבע בית הדין שמדובר בהיטל שלא כדין, והאגודה בקשה לגבות אותו תוך שהיא מתעלמת מהבעיה המשפטית הכרוכה בגבייה זו.

משמעות ידיעתו, או הסכמתו, של הנתבע לדרישת התשלום מבחינת חיובו בה:

גם אם ידע הנתבע על החיוב וגם אם הסכים לו, מאחר ואין בסמכותה של התובעת לגבות את התשלום האמור, הנתבע פטור מלשלמו. כפי הנפסק בשולחן ערוך (חו"מ סי' קכו, יג):

"אם לאחר שנתרצה הלוח או הנפקד ליתן למקבל, אמר: עינתי בחשבוני ולא היה לו אצלי כלום וטעיתי במה שהודיתי לו, אם יכול לברר בעדים שהוא אומר אמת, פטור, אפילו בעדים כשנתרצה ליתן לו".

מקור דין זה בגמ' גיטין (דף יד, א): *"קנין בטעות הוא כל קנין בטעות חוזר"*. במקרה דנן, לאחר שהוחלט שלאגודה אין סמכות חוקית לגבות את התשלום, הרי שאפילו אם הייתה הסכמה, הרי שהיא נבעה מטעות ובטלה. לכן הנתבע יכול לחזור בו, כפי שעשה אחר בירור עם החטיבה לטענתו, דבר שקיבל משנה תוקף בבירור עם יועמ"ש החטיבה. כן יש לראות בהתחייבותו מותנת באישור החטיבה את התשלום ובטלה בלעדיו (הש"ך בביאורו לשו"ע סי' מ, א).

מאחר ואין בסמכות האגודה לגבות את התשלום הנ"ל, אין בסמכותה גם לבטל את המכירה עקב אי התשלום.

ביה"ד ציין שהיה על הנתבע להודיע לכתחילה שאין בכוונתו לשלם בעת שנודע לו החיוב בתשלום, אך אין בכך כדי לחייבו בדיעבד.

החלטה:

התביעה נדחית במלואה.

על הצדדים להתחלק בהוצאת ביה"ד, וכל צד יישא בהוצאותיו.